

dailėraštis

LDS informacinis priedas • 2009 m. vasario 6 d.

Šiame numeryje:

2 psl.

IEVA VAIVARAITĖ

Apie grafikos lengvumą, arba „Estampas'08“ skulptoriaus akimis

MARIJA GABRIELĖ REPŠYTĖ

Gyvos tradicijos ir požiūrio kaita

RASA NOREIKAITĖ-MILIŪNIENĖ

Retrospektyvi grafika

3 psl.

KRISTINA STANČIENĖ

Žvaigždžių spindesys ir instituciniai netikėtumai

KĘSTUTIS ŠAPOKA

Nuo idėjos iki reprodukcijos

4 psl.

Informacija. Parodos. Jubiliejai. In memoriam

Naujų narių priėmimas į LDS

Stojantieji į LDS dokumentus ir kūrinius turi pateikti teritoriniams ir kūrybiniais padaliniais iki 2009 m. balandžio 27 d.

Teritoriniai ir kūrybiniai padaliniai, apsvartę pateiktą kandidatų į LDS narius medžiagą, pasirašytus posėdžių protokolus pateikia LDS referentei Eglei Bertašienei iki 2009 m. gegužės 14 d. LDS Taryba svarstys ir priims narius į LDS 2009 m. gegužės 21 d. *Detali informacija – LDS internetiniame tinklalapyje.*

II šiuolaikinės dailės kvadrienalė

LITEXPO rūmuose 2009 m. rugsėjo 14 d. atidaroma II šiuolaikinės dailės kvadrienalė; organizatorius – Lietuvos dailininkų sąjunga. Tai tęstinis projektas, kurio reprezentacinėje apžvalginėje parodoje bus pristatomi geriausi, reikšmingiausi 2005–2009 m. sukurti lietuvių menininkų kūriniai ir nauji, sukurti specialiai parodai ir iki šiol neeksponuoti darbai. Renginio tikslas – apžvelgti Lietuvos dabartinės dailės raidą, pristatyti šiuolaikinio meno procesus atraktyviai, pritraukiant skirtingų poreikių žiūrovus.

Parodos kuratorės – Rita Mikučionytė, Ramutė Rachlevičiūtė, Danutė Zovienė. Kvadrienalės darbų atrankoje dalyvauja LDS parodų organizacinio komiteto nariai: Bronius Gražys, Gvidas Raudonius, Roma Survilienė, Dovilė Tomkutė, Arvydas Žalypas. Geriausius kvadrienalės ekspozicijos kūrinius numatoma premijuoti. Vertinimo komisiją sudaro 7 nariai, kuriuos deleguoja skirtingos institucijos: Vilniaus dailės akademija, LR kultūros ministerija, Tarptautinės dailės kritikų asociacijos (AICA) Lietuvos sekcija, LDS parodų organizacinis komitetas.

Kvadrienalėje kviečiami dalyvauti visų sričių menininkai, taip pat ir ne LDS nariai. Kūriniai parodai renkami konkurso būdu. Vienas autorius (ar menininkų grupė) gali teikti ne daugiau kaip 5 kūrinius (ciklas taip pat neturi būti didesnis nei 5 darbai).

Konkursui pateikti: trumpą projekto aprašymą, vaizdinį pristatymą, trumpą autoriaus CV (paskutinių ketverių metų veiklos), sąmatą. Būtinai kūrinių nuotraukos ir jų skaitmeninis variantas, tinkantis spaudai (parodos katalogui, 300 dpi). Reikia nurodyti: kūrinių (-ių) autoriaus vardą ir pavardę, kūrinių pavadinimą, sukūrimo metus, technikas, medžiagas, matmenis.

Konkursinė medžiaga teikiama **iki 2009 m. vasario 20 d.** LDS referentei Eglei Bertašienei. **Medžiaga, atsiųsta el. paštu, nebus priimama.** Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio dailininkai medžiagą gali pateikti LDS skyrių darbuotojams **iki 2009 m. vasario 12 d.**

Naujas kultūros miestas: be stiliaus ir žanro ribų

Dar 2008-ųjų pabaigoje imta kalbėti apie naują internetinį kultūros portalą „Kultūropolis.LT“. Su jo iniciatoriumi ir vadovu, Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro direktoriumi, dailės kritiku Ignu Kazakevičiumi kalbasi Kristina Stančienė.

K. S. *Kokia pagrindinė naujojo kultūros portalo idėja? Kuo jis skiriasi nuo kitos elektroninio „formato“ žiniasklaidos, nagrinėjančios kultūros problemas? Įdomu ir tai, kaip gimė mintis generuoti tokį projektą, o ir finansinės, institucinės aplinkybės šiais nelengvais laikais...*

I. K. Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro viena pagrindinių veiklos sričių – kultūrinės informacijos sklaida, reklama. Todėl visada kryptingai ėjome šia linkme. Senoji Klaipėdos kultūros informacijos sistema, kuri buvo kurta bendrame tinkle su Liepojos miestu, nebefunkcionuoja, paseno įvairiomis prasmėmis. Iki 2008 m. pabaigos minėtos sistemos funkciją atliko mūsų įstaigos tinklalapis www.kulturpolis.lt. Parėmus Kultūros ministerijai, pertvarkėme jį į naują kultūros portalą. Palikome tą patį pavadinimą, kuris, kaip manome, taikliai atspindi tai, ką mes darome. T.y. įvairia savo centro veikla statome „kultūros miestą“, kuriame visos detalės ir fragmentai yra tarpusavyje susiję, vienas kitą palaiko ir remia. „Kultūropoliu“ vadiname ir mūsų centrą – sutrumpintai.

„Kultūropolis“ – unikalus kultūros segmentas uostamiestyje, sujungęs meno demonstracijos, kultūros pažinimo, kūrybos ir jos sklaidos procesus. Kūrybinį centrą sudaro keturios meno dirbtuvės: „Meno kiemas“, be kurio neįsivaizduojami vasaros sezono renginiai, dvi galerijos, konferencijų salė ir meno rezidentūra. Su juo glaudžiai susiję tarptautiniai meno projektai Klaipėdoje, Lietuvoje, užsienyje, grafikos bienalė „Now Art Now Future“, kartą per metus vykstančios tautos „kultūros dienos“, ES kultūros projektai. Vasarą – kinas po atviru dangumi, dainuojamosios poezijos, akustinės muzikos vakarai. Rudenį – literatūros skaitymai, diskusijų klube – menotyryninkų, kuratorių paskaitos, peržiūros. „Kultūropolis“ tapo nauja kūrybingo laisvalaikio vieta Klaipėdos senamiestyje, kur susitinka šiuolaikinis menas, mokslas, klasika, naujovės, verslas, o žiūrovas tampa ne tik bendraautorius, bet ir kūrėju.

Naujas KKKC administruojamas interneto portalas skirtas kultūros aktualijų importui ir eksportui iš Klaipėdos, Lietuvos ir „karštųjų“ pasaulio kultūrinių taškų. Be informacijos ir reklamos, čia pristatoma centro veikla, meno konkursai bei rezidencijos, stambiausi pasaulio meno renginiai, informacija apie Klaipėdos kultūros įstaigas ir organizacijas. Šie dalykai, kaip ir vaizdo naujienų, reportažų blokai, pradės funkcionuoti netrukus, o jūs jų minėti skirtumai tarp kolegų pasimatys ilgainiui.

Lėšos – pagrindinė problema dirbant šį darbą. Rašančiųjų yra, bet dažnai negali atsilyginti už jų darbą tiek, kiek šis vertas. „Auginsime“ portalo bendradarbius, augsime su jais kartu, planuojame gauti paramą iš ES fondų. Turėsime ką pasiūlyti privatiems rėmėjams, ir ne vien tik idėti jų įmonės logotipą... Bet ne viskas iš karto. Šiuo metu daug dėmesio skiriame informacijos struktūros tobulinimui. Tikrą naujojo portalo startą prognozuojame kovo mėnesį.

K. S. *Kviečiate portale bendradarbiauti rašančius žmones. Ar turite tam tikrą viziją, kokie tekstai čia labiausiai laukiami?*

I. K. Taip, vizija yra. Mūsų tikslas – kultūra per meno prizmę, kuo išsamesnė išnagrinėti kultūros pasaulio reiškinius. Juk, tarkime, tapybos paroda negimsta „tuščioje“ vietoje, nebent menininkas nori pažymėti savo jubiliejų ar kuria iš inercijos, nes taip išmoko??? Kiekviena paroda menininkas kažką nori pasakyti. Štai čia ir išsiaiškinsime – ką, kodėl ir kaip. Kodėl kuriama iš inercijos, kur čia pagrindinės problemos. Galbūt tai menininko, o gal visuomenės, kuri toleruoja tokius dalykus, bėda? Kad ir „ataskaitinės“ parodos...
O jei menininkas turi ką pasakyti, mums bus

įdomu, kaip jį girdi kritikas profesionalas ir žurnalistas, studentas ir žmogus, kuris svajojo, tačiau netapo menininku. Šis portalas – kiekvienam, kuris gali sau leisti pasirinkti poziciją, išsakyti mintis, tapti kultūros donoru arba ištikimu jos vartotoju. Todėl portale itin laukiami „netradicinio“ rašymo mėgėjai, kurių stilius balansuoja ant žurnalistinio tyrimo, asmeninio dienoraščio, menotyrynės analizės ribų. Laukiame tų, kuriems nesvetimos įvairios meno sferos. Formato ir stiliaus neribojame.

K. S. *Norėčiau paklausti jau kaip kolegos – žmogaus, dirbančio žiniasklaidoje. Ar „atidare“ „Kultūropoli.LT“ nepajutote tikros tekstų ir norinčiųjų bendradarbiauti „griūtis“? Žmonės turi daugiau laisvo laiko, o gal nebesijauna ir į tuos skurdžius kultūrinės spaudos honorarus. Ar pasivirtinė banali tiesa apie krizių laikais neįsivaizduojamą kūrybiškumą, meninį potencialą ir aktyvumą?*

I. K. Griūtis iš pradžių buvo. Atsiliepė daugiausia studentai; dabar jiems – sesija, egzaminai, tad laukiu, kol, pabaigę darbus, pagalvos, ar tikrai turi ką pasiūlyti... Vis dėlto šiuo metu portalą „laiko“ jaunosios ir vidurinėsios kartos (tarp 30 ir 40 metų amžiaus) „vilki“ – kuriančių, rašančių, aktyvių autorių publikacijos. Dėl krizės – nemanau, kad čia įmanomas kiekybinis ir kokybinis augimas; honorarai portalo publikacijų autoriams nėra dideli (nors šiek tiek didesni nei kultūrinuose dienraščiuose). Daugiau vilioja galimybė sakyti tai, ką galvoji, laisva minčių dėstymo forma, laisvas grafikas, nors pirmenybę teikiame rašantiems nuolat, periodiškai... Bet tai vėlgi – rašančiojo patirtis...

Šiuo metu kartu su redaktoriumi, poetu ir teatro režisieriumi klaipėdiečiu Mindaugu Valiuku džiaugiamės, kad pavyko atrasti tikrai talentingų apžvalgininkų ir reporterių, prikalbinti jau seniau pažįstamus kolegas mums rašyti. Pavyko rasti ir atskirų meno sričių kuratorių, kurie ne tik patys mums rašo, bet skatina ir kitus rašyti, ieškoti informacijos.

K. S. *Trumpame „Kultūropoli.LT“ internetiniame pristatyme parašyta, kad 2009-iejai – kūrybinių naujovių metai. Ar mėginate optimistiškai prognozuoti metą, kuriuos visi sutartinai vadina sunkmečiu, kultūros gyvenimą?*

I. K. 2009-uosius taip „pakrikštijo“ Europos Sąjunga, iš čia tas devizas mūsų pirmajame spaudos pranešime. Na, o mūsų portalas turėtų pats tapti ta naujove, įrankiu norinčiam daugiau sužinoti apie meną ir kultūrą. Kaip šie dalykai randasi, kodėl, ir kokia prasmė dalyvauti juos darant... Sunkmetis – sunkmečiu, bet sustoti negalima. Atsižvelgiant į finansinius sunkumus, pakitusią autorių mokesčių sistemą, mes gana daug prarasime... Tačiau portale, kaip projekte, idėjoje, „tilps“ kiti mūsų projektai – ne virtualūs. Tarsi molekulėje, kuri sudaryta iš atomų. Visa tai dar tik užgimsta, galiu pasakyti tik tiek, kad tai bus naujos formos menotyra ir žurnalistika.

K. S. *Esate klaipėdiečiai. Ar „Kultūropolyje.LT“ bus plačiau atspindima uostamiestio meno scena? Ar galėtumėte trumpai apibrėžti jos dabartinę situaciją?*

I. K. Stengsimės būti naudingi visai Lietuvai. Klaipėdos kultūros ir meno įvykių bei problematikos refleksijai bus skiriamas gana didelis dėmesys bei specialūs projektai. Tačiau Klaipėdos meno scena veikiama visos Lietuvos meninės scenos ir užkulisų situacijos, todėl ignoruoti kitų miestų ritmus būtų nedovanotina.

Klaipėdoje, kaip ir bet kuriame Lietuvos mieste, kultūros renginiai suprantami kaip dailės ir fotografijos parodos, literatūros vakarai, knygų pristatymai, koncertai, spektakliai... Tik čia mažiau nei, tarkime, Vilniuje jaunųjų menininkų renginių, tarpdisciplininių menų, nes mažiau ir juos kuriančių, o dar mažiau suprantančių... Šie du aspektai tarpusavyje susiję, kaip ir iš daugelio fragmentų sudaryta grandinė: reklama – edukacija – vartotojas – renginys – kūrėjas – kūrinys. Kiekviena „išsilavinusių“ galerija, kiekvienas meno centras siekia šių fragmentų jungties... Svarbiausia, kokia „pridėtinė vertė“ toje grandinėje sukuriama. Be abejo, labai svarbu ir pasirinkta kryptis. „Kultūropolis“ siekia pristatyti kūrybos procesą. Nuo idėjos iki kūrinio, nuo eskizo iki naujo formato. Netolimoje ateityje akcentuosime nebe pavienį renginį, bet reiškinį, portalas paruoštas perduoti daugiau nei vien žinią. Tai bus daroma informatyviai, kartais romantiškai, kartais šokiruojančiai, tačiau visada su intriga ir azartu.

K. S. *Kaip įsivaizduojate virtualiosios ir tradicinės, „popierinės“ žiniasklaidos santykį? Neretai atrodo, kad internetiniai kultūros procesų atspindžiai aktualūs ir labiau prieinami jaunesnio, vidutinio amžiaus žmonėms, tuo tarpu vyresni mieliau pirks laikraštį spaudos kioske, kad skaitytų „tikrą“, o ne efemeršką dalyką...*

I. K. Šios sferos ateitis Lietuvos rinkoje – keli stambūs laikraštiniai-žurnaliniai publicistikos magnatai (tai egzistuoja jau dabar), galbūt vienas kitas kultūrinis savitraštis, žurnalas... Daug leidinių tokioje mažoje šalyje su saule kultūros vartotojų ir neišsistektų. Geras leidinys kainuoja. Vėlgi – susidursime su monopolijos problema ir Kultūros ministerijos parama: kodėl tam, o ne kitam. Bet tai jau kita istorija...

Jei kalbėsime tik apie meninę, kultūrinę spaudą, jos ne Vilniuje beveik neįmanoma gauti. „Literatūros ir meno“, „7 meno dienų“, „Nemuno“ (Klaipėdoje šiuo laikraščiu apskritai neprekiuojama), pavyzdžiui, Kaune gali ieškoti vos keliuose spaudos kioskuose, tad šie leidiniai pasmerkti būti „vartomi“ beveik vien virtualiuoju pavidalu... Iš esmės tai nieko blogo, svarbu, kad informacijos kaita vyktų. Lietuvoje dar negreit atsiras kultūrinis portalas, kuris lygiagrečiai pajėgtų kuruoti dar ir panašų dienraštį ar savaitraštį, tokį, kuris pasiektų visus, apžvelgtų ne tik sostinės reikalus, į kurio kritiką būtų reaguojama, kurio pastabų ir komentarų visi lauktų, o gal net vengtų... Portalas, dienraštis, savaitraštis ar pan. turi tapti realus kaip pats gyvenimas (su sąlyga, jei pastarasis realus)... Taigi, atrodo, yra ko siekti. Mūsų laukia ilgas ilgas kelias, kol kas žygiuojame tik 42 dienas, mokomės iš kitų ir nuolat eksperimentuojame.

Apie grafikos lengvumą, arba „Estampas’08“ skulptoriaus akimis

Kamuojaamas minčių ir abejonių sėdėjau prie savo naujo kūrinių eskizo. Nulipdžiau kaltą ir kavos puodelį. Bus toks natiurmortėlis, 3x5 m. Tik dar nežinau, kokią medžiagą naudoti – granitą ar bronzą. Norisi svorio, o tradicinės medžiagos sveria. Ir fizikos, ir finansų požiūriu. Jums rodosi, kad netekau proto? Laimė (tiek Jūs, tiek mano), tik rodosi. Be abejo, tik *trenktas* skulptorius imtųsi vargti dėl tokio eskizo kaip maniškis. Apskritai manau, kad be idėjos dailininkas neturi nė piršto pajudinti, ir situaciją, kuria pradėjau savo kalbą, išgalvoju po kolegų metinės parodos. Estampo meistrai jau devintus metus iš eilės susirenka Vilniaus grafikos meno centro galerijoje ir pa(s)irodo, ką gero per dvyliką mėnesių yra nuveikę.

Per parodos „Estampas’08“ atidarymą 2009 m. sausio 6 d. pamatau tiek gerai žinomų, tiek naujų, jaunų veidų. Vaikštom po galeriją su darbų autoriais ir parodos lankytojais, dairomės, uostinėjam, ragaujam vyną, linguojam galvom, numykiam šį bei tą. Išdalijami diplomai ir paskatinimai, nugarstu, kad darbų atrankos vertinimo kriterijus – „idėjos vizualizacija“. Pasirodo, ir kitus kamuoja idėjų gryninimo karštinė. Deja, jos simptomai pastebimi ne visuose kūriniuose. Gaila. Jei nebūtų užsibrėžta eksponuoti bent po vieną iš autoriaus atneštų darbų, būtų galima tikėtis gerokai „švaresnės“ parodos. Antra vertus, gal ir gerai, kad kūrėjai vieni kitiems „profilaktiškai“ pasirodo, kartą metuose po vienu stogu susirenka.

Kartais man ima atrodyti, kad grafikos technika lengvumas sąlygoja jomis kuriančių menininkų lengvabūdiškumą. Žodį „lengvumas“ vartoju beveik tiesiogine prasme, neturiu omeny „paprastumo“. Kruopštumo ir tikslumo reikalauja bet koks amatas, tačiau prieš pirkdamas sunkvežimį riedulį savam projektui, sukūsi galvą daug ilgiau, nei sėsdamas prie popieriaus lapo su pieštuku. Nes akmenys už pieštuką daug kartų sunkesni. Ir nors popierius estampui puikiausiai sugeria prakaitą, grafikams galbūt derėtų jį lieti maštant, o ne tik spaustuvėje kanifolijos miltelius pustant.

Per tą nelemtą lengvabūdiškumą dingsta grafikos lengvumo teikiami privalumai. O jų, mano manymu, daugybė. Kitos technikos negali pasiūlyti tokios linijų ir dėmių įvairovės, čia svarbus kiekvienas plaukas, kiekviena dulkelė, kiekvienas judesėlis. Prisiliesi neatsargiai pirštu prie lako ir žiū – veidrodinis tavo piršto atspaudas jau turi progą puikuotis lape. Kūriniams

Rūta Spelskytė. *D'Orsay muziejaus salė*. Sausa adata. 2008

gimstant veikia daugybė veiksnių, jų nenumatyti deriniai vilioja galimybe nukrypti nuo vizijos, eksperimentuoti. Grafika graži savaime, tik kad tas gražumas – kaip cukrus – vieno nevalgysi. Norisi prasmės, intelekto. O jei jau grožis – tai toks, nuo kurio negali akių atitraukti, prie kurio ne kartą norisi sugrįžti.

Įsidėmėjau vos keletą darbų. Džiaugiuosi, kad juos pastebėjo ir komisija, rėmėjai. Pirmąja buvo pripažinta jauna menininkė Rūta Spelskytė. Jos darbuose („Senos pakrantė“, „Masiv nesuskalbėjimas“, „Mechanizmo nr. 1 veikimo schema“, „D'Orsay muziejaus salė“) – patraukiantys sausa adata užfiksuoti pasaulėliai, kiekvienas su savita nuotaika, tvarka ir krūviu. Įsiminė Eglės Vertelkaitės „Gatvė“, kurioje nuotėkomis virsta gyvenimo žingsniai, Milenos Liutkutės Lietuvos savybių paletė su kyšančiomis drąsuolio kiškio ausimis („Savybių paletė LT „Drąsi“) bei besimėtančių pavydžiu akies obuoliu („Savybių paletė LT „Pavydi“).

Jeigu turėčiau išsirinkti kūrinių, kuris reprezentuotų visą parodą, o gal net estampo būklę Lietuvoje, rinkčiausi Audrius Arlauskas „Lady in milk“. Jo darbas pasitiks jus vos įžengus dešinėn galerijos salėn. Tobulus, lyg iš pieno plaukusios, saldžios merginos portretas paženklinas drykstelėjimu. Tam tikri „grožio“ standartai ima erzinti, nervinti. Jų klišės, matyt, tinkamos tik sugadinimui ir utilizacijai arba tyliam likvidavimui.

Parodą aplankiusiems norėjosi pasakyti – pasismailinkite liežuvius ginčui ir nusiteikite įvairių svorio kategorijų darbams... O kai jau būsite pasisotinę per metus grafikų parengtomis vaišėmis, siūlau rašyti laiškus, kad Kristinos Norvilaitės margintos pašto dėžės („Parašyk man laišką“) neliktų alkanos, o mintys ir pastabos – neišsakytos.

Gyvos tradicijos ir požiūrio kaita

plati – nuo piešinio pieštuku iki videoinstaliacijos, estampo ribos praplečiamos pasitelkus kitas technikas ir medžiagas. Arba eiti išmėgintu keliu – nusimesti šiuolaikinio meno šleifą ir propaguoti tradicines atspaudos formas.

Tarp parodos „Estampas’08“ dalyvių pabrėžčiau tris skirtingus autorius – Rūtą Spelskytę, Eglę Vertelkaitę ir Šarūną Surblį. Du iš trijų – jaunųjų kartos atstovai: Šarūnas Surblis – Vilniaus dailės akademijos II kurso studentas, Rūta Spelskytė 2008 m. apsigynė VDA grafikos bakalauro diplomą. Tačiau kas gi iš tikrųjų yra garsioji Eglė Vertelkaitė? Ne-nuilstanti grafike, kai kurių iš parodoje dalyvavusių studentų dėstytoja, didžioji meninė įkvėpėja, tarptautinių parodų dalyvė, projektų organizatorė, naujų technikų grafikos srities ieškojimų savanorė... Su šios menininkės vardu siejasi moteriškumo temos gvildinimai, M. Duchampo, C. Sherman, J. P. Witkino idėjų ir asmenybių interpretacijos, tradicinėmis ir mišriomis technikomis sukurti darbai, kontrastingi formatai. Parodoje pristatytas E. Vertelkaitės darbas „Gatvė“ – rožinės gamos atspaudas, pasikartojantis kojų vaizdinys gatvės perėjoje. Tai dviejų motyvų sankirta, kaip ir pati *gatvė*, vienoje grafikos plokštėje – grafiškai tikslūs perėjimo brūkšniai ir jų kertančių personažų kojos.

Šarūnas Surblis eksponavo triptiką „Paukštis“, atliktą sausa adata, oforto technika. Š. Surblis – Arūno Joniko ir Pauliaus Juškos mokinys, Vilniaus dailės akademijoje su kolegomis atgavinantis domėjimąsi tradiciniu piešiniu, tiesiog prikeliantis jį iš numirusių, taip pat nuosekliai besiginantis į grafikos technikų įvairovę.

Prieš pristatydama galerijoje „Kairė–Dešinė“ vykusią kasmetinę parodą „Estampas’08“, norėčiau aptarti tris anksčiau surengtas ekspozicijas, kad būtų lengviau perprasti šiemetinės parodos ypatumus.

Prieš penkerius metus Šiuolaikinio meno centre vykusioje parodoje „Lietuvos grafika 2003“, be estampo, buvo eksponuojama knygų grafika, rankų darbo popieriaus kūrinių. Tokio pobūdžio parodoje, kurioje apžvelgiama platesnė lietuviškos grafikos erdvė, buvo plėtojamos konceptualumo idėjos, naujos technologijos – autoriniai bandymai, koliažo elementai, skaitmeninė spauda.

Tarptautiniame projekte „Džiauzuojantis estampas“ 2004 m. organizatoriai skelbė, kad estampas privalo likti kūrinių pagrindu (priešingai nei Vilniaus grafikos meno centras), bet kitos technikos – fotografija, skaitmeninė spauda, video – menas – galėjo būti naudojamos kaip pagalbinės priemonės, praturtinančios tradicinę išraišką.

Estijoje 2007 m. vyko 14-oji Talino grafikos trienalė, kurioje Lietuvai atstovavo Kęstutis Griščiūnas ir Eglė Vertelkaitė. Didžiulėje parodoje eksponatų atranką lėmė koncepcija intriguojančiu pavadinimu „Political/Poetical“. Kaip teigė jos kuratoriai, ekspozicija buvo sutelkta ne į grafiką, bet į „grafišką“ požiūrį – piešinį, koliažą, estampą, fotografiją ir videomeną, svarbiausia, kad poetinė kalba sietųsi su politinių aktualijų interpretacijomis. „Projecto para un Memorial“ – tai Oscaro Munozo videoprojekcija penkiuose ekranuose, kuriuose matomas performatyvus menininko piešimas tušu ant grindinio. Šiam Kolumbijos menininkui, užfiksavusiam per pietietinį karą Kolumbijoje žuvusių arba dingusių žmonių portretus, ir atiteko trienalės didysis prizas (*Grand Prix*).

Taigi kiek daug kelių gali pasirinkti parodų kuratoriai, ieškodami vis kitokio estampo pristatymo visuomenei. O grafikos samprata išties

Parodos „Estampas’08“ 1-ojo laipsnio diplomo laimėtoja tapo Rūta Spelskytė. Ši paroda – pirmoji galimybė susipažinti su autore, ir toji pažintis tikrai maloni. Grafikos atspauduose nėra vietos konservatyvumui; jiems būdingas laisvas štricho valdymas, darbo skaidymas į tris dalis, figūratyvo ir teksto/ženklų kombinacijos jungiamos į vieną darnią plastinę visumą.

E. Vertelkaitės, jos kolegų ir mokinių kūryba bene geriausiai atspindi estampo parodų idėją, nes jie lieka ištikimi klasikinei estampo formai ir kartu sukasi šiuolaikinių idėjų kontekste.

Tačiau svarbiausia, kad keičiasi parodos kuratorių požiūris ir jos dalyvis – jaunas grafikus, tęsiančius senąsias estampo tradicijas, nesuiviliojančius kitų techniška pažangių medijų galimybėmis, ieškančius tradicinio atspaudos savitumą ir gebančius jį išnaudoti. Ši paroda, be kita ko, tai ir jaunųjų menininkų įžengimas į „senųjų“ meistrų, gerai žinomų ir pripažintų mūsų *grafikos padangę*, gretas.

Retrospektyvi grafika

Edita Suchockytė. *Seniai su bokalais*. Ofortas. 2008

Pastaraisiais metais įprastų Vilniaus dailės parodų erdvių geografija plečiasi. Parodinė veikla ima plėtoti modernūs prekybos centrai, šalia įvairių drabužių, avalynės, baldų, interjero detalių parduotuvių steigiantys šiuo metu itin „madingas“ kultūrinės oazės: knygynus-kavines, įvairias dailės kūrinių ekspozicijas. Kai kuriuose prekybos gigantuose meno parodomis skiriamos tik slankiosios sienelės, turinčios pretenzijų vadintis dailės galerijomis (pvz., „Domus galerijoje“), kitur dailės kūrinių užtiknami „egzotiškoje“ unitazų ir panašios paskirties įrenginių kaimynystėje (prekybos centre „Baldų rojus“).

Esama ir žymiai sėkmingesnių dailės pristatymo netradicinėse parodinėse erdvėse pavyzdžių. Paminėčiau įvairių žanrų ir technikų kūrinių integravimą į pavyzdinius interjero spren-

dimus – tokį ekspozicijos būdą galime išvysti Žirmūnų verslo centre „Dalia“ (turiu omenyje ne čia veikiančią galeriją, o pačias prekybos sales). Prekybos centro „Gedimino 9“ ketvirtą aukštą erdvė – taip pat gana vykusi parodų vieta, kur dailės kūrinių ekspozicijos bemaž primena tradicines parodas. Čia jau porą metų sėkmingai rengiamos įvairios lietuvių bei užsienio autorių dailės, fotografijos parodos, improvizuota galerija dalyvauja stambesniuose meno, kultūros projektuose: „Vilnius – Europos kultūros sostinė“, „Menas netradicinėse erdvėse“.

Vienas įdomesnių PC „Gedimino 9“ galerijos praėjusių metų dailės renginių – jaunosios kartos grafikos Editos Suchockytės (g. 1975 m.) paroda „Estampai“, veikusi 2008 m. rugpjūčio mėn. Ši autorė plačiai visuomenei, ko gero, labiau žinoma kaip leidyklos „Kronta“ dailininkė, iliustruojanti vaikams skirtas knygas. Bene svarbiausias tokio pobūdžio grafikės darbas – 2006 m. išleistas žymaus vaikų poeto Martyno Vainilaičio rinktinės „Vario varteliai“ apipavidalinimas: visi 240 puslapių knygos atvartai iliustruoti. Ši puošni knyga – vaikų „Metų knygos 2006“ konkurso laureatė. E. Suchockytė yra sukūrusi iliustracijų ir proziškesniems leidiniams – įvairioms švietimo, pažintinėms literatūros knygoms etc.

Kita, rečiau viešumoje matoma autorės kūrybos pusė – piešiniai. Dalis lakštinės grafikos spaudų žiūrovams buvo pristatyta ankstesnėse personalinėse parodose Lietuvoje (Vilniaus galerijoje „Akademija“, 1997; „Lietuvos aidas“, 1999; „Rūtos galerija“, 2006) ir egzotiškoje Tanzanijoje (2001). Parodos „Estampai“ kolekcija taip pat reprezentavo mažiau žinomą, autorės

dirbtuvėse susikaupusią lakštinę grafiką. Penktojoje personalinėje jaunos dailininkės parodoje galėjome išvysti apie keturias dešimtis oforto technika 1997–2008 m. sukurtų darbų. Šią beveik išimtinai „ofortinę“ kolekciją pagyvino pora technologiškai besiskiriančių grafikos lakštų. Tai sodrus vaizdelis su trimis raganiškos išvaizdos moterimis užstalėje (1996), scena su knibždančiomis siurrealistinėmis žmogystomis ir katėmis (1996) ir kt. Šių darbų atlikimo technika – oforto ir sausos adatos kombinacija.

Parodoje pateikti kūrinių pasižymi sudėtingo grafikos amato išmanymu, kaprizingojo oforto subtilių įvaldymu. Be nepriekaištingos techninės pusės, menininkės darbams būdinga dar keletas įdomių ypatybių. Viena jų – gana ryškus autorės polinkis į retrospektyvistinę raišką. Tokias nuostatas išreiškia tarsi iš vėlyvojo renesanso, baroko, buitinio realizmo, simbolizmo ir kitur išplaukiančių temų gausa, šių epochų meninės kalbos interpretacijos. Viena ryškesnių E. Suchockytės kūrybos teminių linijų – vadinamosios buitinės žanrinės scenelės („Kopūstų valgymas“, 2000; „Seniai su bokalais“, 1999), menančios senąją Nyderlandų dailę ar Albrechto Dürerio kūrinius.

Šiems estampams artimas ir fantastinis groteskas, būdingas Šiaurės renesanso meistrams. Pastarasis bruožas ženklina ir kitą svarbią E. Suchockytės darbų grupę – mistiškuosius vaizdinius. Neretai jie neturi pavadinimo (scenos su fantastiniais raguotais personažais, pasakų laivais, užstalės moterimis-rganomis ir pan.), kai kur aptinkame didžiulį antropomorfuotą katiną – užuominą į Michailo Bulgakovo roma-

ną „Meistras ir Margarita“. Tokiems kūriniams dažnai būdingas vadinamasis baroko epochos dailės tapsmo principas – figūros čia palaipsniui virsta medžiais, stebuklingai keičiasi ir pan. Asociacijos su vėlyvesnėmis reikšmingomis dailės istorijos epochomis kelia mąstytojų, taip pat vaikystės, motinystės motyvai.

Vienas iš muzikinės temos atsiradimo impulsų – asmeninė autorės patirtis (ji yra dainavusi įvairiose muzikinėse grupėse; nuo 1997 m. B. Dvariono muzikos mokyklos dailės studijos mokytoja). Tad ir kūriniuose ryškėja pagarbus dailininkės santykis su muzikos menu. Jie romantizuoti, taip pat retrospektyvistiniai, personažai dažnai primena būtybes iš rokoko būdingų scenelių, tačiau pasižymi barokiškai sodriais kūnais, apvilktais antiką menančiomis tunikomomis, kartais išsprautais į iredalių peizažų erdves.

Vaikystės, motinystės temos – bene labiausiai estetizuota, „išgryninta“, monumentalai grafikės kūrybos dalis. Šiems darbams būdingi įdomūs egzotiniai, afrikietiški motyvai (autorė yra gyvenusi Tanzanijoje), savitas vaizdų „sluoksniavimas“: grakščių, rafinuotų linijų motinos ir vaiko siluetai tarsi dengiami žirafos kailio raštais, „perkertami“ tekstu, kuris tarsi šydas dengia figūrų veidus.

E. Suchockytė interpretuoja praeities meno epochų patirtį, savitai atgaivindama ją šiuolaikinės kultūros kontekste. Personalinė menininkės paroda paliko įspūdį originalia buitinėse temų traktuote, jų pakylėjimu į universalesnę lygmenį. Taip pat sąmoningu iliustratyvumo ir literatūriškumo eksploatavimu, tarsi paneigiant tradicines meninės raiškos nuostatas.

Maždaug kas pusmetį „Dailėraštyje“ įprasta apžvelgti reikšmingesnius dailės įvykius. Žinoma, formalumą galima ignoruoti, tačiau nusprendžiu šiuo atveju elgtis kaip „didžiosios“ LDS institucijos – tapytojai ir grafikai, kurie tradicijų taip pat paiso ir teberengia įprastas parodas.

Taigi 2008 m. rugsėjo–gruodžio mėn. sostinėje būta daug ir įvairių dailės įvykių – reiškinų ir autorių, tendencijų, svarbos bei kitais požūriais. Nors ekonominė krizė ir jos padariniai kultūrai tapo neatsiejama žiniasklaidos, viešų diskusijų ir privataus gyvenimo dalimi, meninis vyksmas sostinėje tebebuvo toks, kaip ir iki nemalonių prognozių: intensyvūs procesai ir pačios įvairiausios kokybės rezultatai.

Šią laiko atkarpą galėtume vadinti institucinių netikėtumų ir reikšmingų keleto ryškesnių lietuvių bei užsienio dailės kūrėjų parodų pristatymo laikotarpiu. Tačiau nevertėtų ignoruoti ir „lokalinių“ reiškinų. Juk jei tikėsime, kad šalies gyvenimą greit išstiks totalus paralyžius, fiksuoti dailės įvykius tampa prasminga. Parodomis suretėjus, sumenkus, sustojus meno knygų leidybai mokesčiams smaugiant, šis laikas gali atrodyti lyg prarasto rojaus paveikslas, tikras dailės klestėjimo metas, aukso amžius...

Vienas svarbiausių institucinių netikėtumų Vilniuje – bepradedąs ryškėti Jono Meko vizualiųjų menų centro vaidmuo. Erdvė ir institucija, kuria dėl įvairių priežasčių iki šiol buvo nepasitikima, pakliuvo į kultūros „apyvartą“ su Tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos renginiais, prasiidėjusiais 2008 m. pabaigoje. Kauno parodinio gyvenimo geografija (čia sąmoningai nuklysiu į laikinosios sostinės dailės aktualijas) atrodė itin susitelkusi ties įvairiausiomis savo miesto interpacijomis: tapybos paroda „Kaunas šiapus tapybos“, tarptautinis meno festivalis „Kaunas mene. Kontekstai“. Pastarajame itin svarbios ne tik menininkų pajėgos – idėjų įgyvendino kvietiniai, nepriklausomi kuratoriai; atrankinę-konkursinę parodą pristatė su Kauno meniniu gyvenimu, galerijos „Meno parkas“ veikla susiję žmonės. Pavydėtinas solidarumas, o gal tiesiog gerai apgalvotas procesas? Vilniuje šiuo metu būtų sunku įsivaizduoti, pavyzdžiui, ŠMC ir LDS kuratorius, ranka rankon vykdančius bendrus projektus.

„Instituciniai“ galima vadinti ir minėtas tradicinius tapytojų bei grafikų susibūrimus. Tai metinė apžvalginė paroda „Vilniaus tapyba“, 2008 m. gruodžio 22 d.–2009 m. sausio 16 d. veikusi „Arkos“ galerijoje, ir tradicinė paroda

KRISTINA STANČIENĖ

Žvaigždžių spindesys ir instituciniai netikėtumai

Niko Pirosmasavičius (Pirosmani). *Erelis pagavo žuikį*. Kartonas, aliejus

„Estampas'08“, 2009 m. sausio 6–24 d. pristatyta galerijoje „Kairė–Dešinė“. „Suneštinės“ parodos principas šiandien jau nėra nekvestionuojama tiesa, todėl abi ekspozicijos sukėlė daug diskusijų. Viena vertus, tokia strategija, tikrai, jos nebuvimas sąlygoja darbų gausą, kiekybės primatą kokybės atžvilgiu; apie tai daug kalbėta „Estampo'08“ aptarime, kaip ir apie sumažėjusį parodos patrauklumą, smukusį prestižą. Tačiau LDS tapytojai, pateikę itin margą, „tirštą“ ekspoziciją „Arkoje“, teigia, jog toks susibūrimas leidžia pamatyti savo darbus bendrame kontekste, aptarti, įtraukti visuomenę į aktyvų kultūros dialogą. Kaip ten bebūtų, daugybę kartų kritikuotos „suneštinės“ parodos tebevyksta. Nežinia, ar inercijos genamos, ar kažkuo dailininkams ir galerininkams vis dar patrauklios.

Viešųjų erdvių objektus – skulptūras, dekoratyvinius akcentus – laikome konkrečios erdvės, vietos „žymėjimu“, interpretavimu ar puošybos aktu. Tokių pastarąjį pusmetį sostinėje atsirado bent keletas – Algio Griškevičiaus „Žiogas“ ir Gedimino Piekuro „Banga“ Konstitucijos prospekte, Kazio Venclovo „Kilimėlis“ Žirmūnuose, naujomis skulptūromis ir dekoratyviais elementais praturtėjo Balsių mitologinių skulptūrų parkas. Vėl pasitelkusi institucinį skerspį-

vį, įdomiausių reiškinį laikyčiau Balsių parko raidą, kur svarbus patriotiškai nusiteikusių vietos bendruomenės vaidmuo; šiai rūpi ne tik sutvarkyta aplinka ir modernios komunikacijos, bet ir gyvenamos erdvės humanizavimas.

Nors sąsaja iš pirmo žvilgsnio tolina, lokalinių ir globalinių, konkrečios bendruomenės ir pasaulinio konteksto, „savų“ ir „svetimų“ reiškinų bei jų susipynimo problemas dabarties visuomenėje nagrinėjo ŠMC vykusi paroda „Erdvė ir kalba pasienyje“ (2008 m. lapkričio 14–gruodžio 31 d.). Tiesa, erdvė, kalba ir pasienis – nelietuviški, tačiau ar tai neprimena ir Lietuvos aktualijų? Ko gero, mūsų istorinės patirtys gerokai dramatiškesnės nei Prancūzijos pasienio regionų. Galbūt todėl iš festivalio „Menas netikėtose erdvėse“ (2008 m. rugsėjo 19–21 d.) reginių gausos bene labiausiai išsidėmėjau parodą „Menas šlovina pramonę“ iš Vilniaus dailės akademijos muziejaus fondų, vykusią Lietuvos energetikos muziejuje, kuri tiesiog bylojo dar visai nesenus istorijos faktus per „studentiškus“ šiandien aktyviai tebekuriantį tapytojų, grafikų darbus.

Užsiminus apie meno pasaulio žvaigždžių spindesį, privalu pradėti nuo materialų jo įvertinimų... Deimantas Narkevičius 2008 m. apdovanotas prestižine Vincento van Gogho šiuolaikinio meno premija. Tais pačiais metais menininkas tapo Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu. Beje, susitikti su D. Narkevičiaus kūryba, o ir pabendrauti su pačiu menininku 2008 m. spalį suteikė progą galerija „Tulips & Roses“. Vilnių aplankė ir keletas įspūdingų tapybos parodų – Moshė Rosenthalio „Laisvės spalvos“ ir Niko Pirosmanio kūrybos kolekcija. Pirmojoje – unikalus litvakų kultūros sandas, gestiškos tapybos pasažai, tuo tarpu legendinio gruzino parodą žiūrovai, ko gero, lanko dėl labai skirtingų priežasčių – aktualumo jai suteikia politiniai įvykiai, sentimentai – kad ir garsusis Eimunto Nekrošiaus spektaklis „Pirosmani Pirosmani“, tiesiog – gyvybingas mitas, kuriame susimaišę faktai ir amžininkų legendos, spalvingas Gruzijos paveikslas ir naivios, nuoširdžios išraiškos jėga. Šarūno Saukos jubiliejinė paroda „Maldyje“ 2008-ųjų rudenį atskleidė kiek pakitusią tapytojo manierą, naujų technologijų bandymus. Galėjome džiaugtis ir tuo, kad „Maldis“ paleido prekybon bibliografinę retenybę seniai paskelbtą gar-

suji/sunkųjį Š. Saukos tapybos albumą (išleido „Maldžio“ galerija 1989 m.). Mindaugo Skudučio tapybos paroda „Biografija teptuku“ „Akademijos“ galerijoje (2008 m. spalį) priminė senesnius, chrestomatinius lietuvių tapybos pavyzdžiais tapusius kūrinius ir tolydžio šviesėjančio kolorito pastarųjų metų kompozicijas. Taip pat tarsi „tarp eilučių“ bylojo apie gyvenimą, neatsiejamai suaugusį su kūryba, nuolatinę savitą ir kritišką žvilgsnį į tikrovę. „Angies“ paroda sostinės „Vartų“ galerijoje, vykusio 2008 m. rudenį, žiūrovus pasitiko ne tik tapyba, bet ir fotografija, videokūriniais. Nors ekspozicija susilaukė nemažai kritikos, atskiri „angiečių“ darbai vis viena buvo įspūdingi ekspresyvia, gyvybinga išraiška, o pats parodos faktas priminė ne tik keletą dešimtmečių besitęsiančią grupės istoriją, bet ir kėlė minčių apie tapybą šiandien, išorines jos formas ir vidinius imperatyvus.

2008 m. gruodį Ramintos Jurėnaitės sudaryta sostinės meno kolekcija tapo eksporto produktu – kaimyninės Latvijos sostinėje, garsiajame „Arsenale“ vyko paroda „Vilniaus meno scena po 2000-ųjų“. Ekspozicijoje pristatyti 22 skirtingų kartų ir braižo lietuvių menininkai. O JAV Lietuvos dailei atstovauja Eglė Vertelkaitė ir Birutė Zokaitytė – grafikų paroda šiuo metu vyksta prestižiniame Čikagos kultūros centre (*Chicago Cultural Center*). Istoriskumas, įtakos, raida, institucijos vaidmuo – pagrindiniai Vilniaus Justino Vienožinskio dailės mokyklos 50 metų jubiliejui skirtos tapybos parodos, veikusios „Arkos“ galerijoje 2008 m. gruodį, aspektai. Čia buvo galima išvysti ir žymių tapytojų talento daigelius. Beje, dailės edukacijos problemos šiandien – ne tokia siaura sritis, kaip gali atrodyti. Juk nuo to, kokia ji bus, tiesiogiai priklausys ir būsimas meninio gyvenimo – savitų kūrėjų, įdomių parodų „derlius“...

Karlis Ille (Latvija) greta savo skulptūros *Austėja*. Balsių mitologinių skulptūrų parkas

KĘSTUTIS ŠAPOKA

Nuo idėjos iki reprodukcijos

Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga, bendradarbiaudama su Jono Meko vizualiųjų menų centru, Vilniuje 2008 m. pradėjo konceptualių parodų/projektų ciklą, iš naujo permąstydamą ir aktualizuojamą pačių menų sąveikos sampratą. Toks bendradarbiavimas buvo daug kam netikėtas, bet, nekreipiant dėmesio į visas peripetijas, pasiūlė Vilniaus šiuolaikinio meno mėgėjams keletą įdomių ir šiuolaikinio (taip pat ir institucinio) meno įvaizdį praplečiančių parodų/projektų.

2008 m. gruodžio 18 d. 19 val. startavo tęstinų (video)performansų projektas „Nuo idėjos iki reprodukcijos“. Tai *fluxus* dviasių atliepiantis tęstinis projektas, aprėpiantis nemažą būrį žinomų tarpdisciplininių menų, šiuolaikinę muziką ir literatūrą kuriančių menininkų (Dainius Liškevičius, Evaldas Jansas, Rolandas Rastauskas, Andrius Kvilūnas, Karolis Jankus, Jonas Zagorskas, Aurelija Maknytė, Kęstutis Šapoka, Curaredg) ir menininkų grupės „SODA“ bei „Modestas ir Laura“. Jų kūrybos sfera driekiasi nuo diskusijos su klasikinio meno kanonais, vartotojiškos, masinės kultūros kritikos, institucinio meno iki vaizdo, garso, kalbos kūniškumo ir (pa)samones kontekstuose tyrinėjimų. Projektas savitai reinterpretavo *fluxus* tradicijas ir kartu kritiškai simuliuo populiarąją kultūrą, formavo interaktyvią diskusinę erdvę. Performansų traktuodami ne kaip griežtą meninį kanoną, bet kaip atspirties tašką, menininkai savaip interpretavo tiek savo, tiek šiuolaikinio aktualaus meno situaciją.

Projekto atidarymas savaime tapo improvizuota akcija, o oficialios kalbos – menininkų performansų dalimi. Lietuvos tarpdisciplininio meno sąjungos pirmininkas Darius Gerasimavičius perkirpo simbolinę juostelę kartu su paroda atidarydamas ir „Depo“ muziejaus ekspoziciją bei Lietuvos performanso klasikų Džiugo Katino ir Lino Liandzbergio kuruojamą lietuviškų performansų archyvinės medžiagos projektą „Performa.doc“.

„Depo“ muziejus sumanytas kaip demokratiškesnė interaktyvi Nacionalinio muziejaus alternatyva. Muziejus ne tik kaupia ir kaupis kūrinių fondą, bet ir rūpinis viešaisiais ryšiais, muziejaus

akcininkų – menininkų kūrybos sklaida, nuomos kūrinius parodomis etc. Taigi į atidarymą susirinkusi publika galėjo išvysti ir pirmuosius muziejaus eksponatus – Evaldo Janso tapybos darbą ir jau klasika tapusį kūrinių „Puokštė“, taip pat Karolio Jankaus kūrinius „Valyk dantis“ ir „Plauk smegenis“.

Projekte „Performa.doc“ atskiroje salėje rodoma dviejų performansų festivalių – „Dimensija 0“ (1999) ir „Dimensija 1“ (2006), vykusių ŠMC, archyvinė medžiaga – video- ir fotodokumentacija, leidžianti prisiminti šiuos renginius, juose dalyvavusius Lietuvos ir užsienio menininkus, susidaryti platesnį Lietuvos performanso ir užsienio menininkų, susidaryti platesnį Lietuvos performanso vaizdą, stebėti, kiek per dešimtmetį pakito jo samprata.

Performansų vakarą tęsė menininkas Kęstutis Šapoka, kuris atvirksčiai perskaitė neilgą Jono Meko knygą „Žmogus iš niekur“ ištrauką. Žinomas šalyje videomeno atstovas Andrius Kvilūnas, pasitelkęs kompiuterį ir videoprojektorius, ekrane tiesiogine žodžio prasme trynė žinomų Lietuvos ir užsienio žmonių – politikų, šou verslo atstovų etc. atvaizdus, tokiu būdu gerokai praplėsdamas performanso sąvoką, iš esmės klasikiniam performansui būdingas plastinės kūno kalbos funkcijas redukuodamas iki minimumo ir perleisdamas kompiuterinei technikai.

A. Kvilūno performansą keitė visiškai kitoks Jono Zagorsko pasirodymas, formos prasme tradiciškesnis, o turinio prasme šmaikščiai ironizuojantis dabartinę meno situaciją, santykius su populiariąja kultūra. *Supermeno* kostiumu apsirengęs menininkas, užsilipęs ir atsigulęs ant tam tikslui sukurtų specialių pastolių, vaizdavo didžiuliu greičiu skriejantį menininką, jo apsiaustas plaukėsi nuo galingo ventiliatoriaus vėjo, o iš sportbačių veržėsi „reaktyvinės“ liepsnelės. Kurį laiką iš tiesų atrodė, kad regime dideliu greičiu skriejantį menininką supermeną.

Po šio performanso menininkė Aurelija Maknytė vėl grąžino į technologijų pasaulį ir ekrane demonstravo videovaizdus, apitiktus videokasetėse, kurias menininkė pirkė nukainotų prekių iš Vakarų Europos parduotuvėse. Vakarų vainikavo grupės „SODA“ pasirodymas, kuris taip pat buvo suderintas su videoprojekcijoje rodomais vaizdais ir tapo savita akcija.

Vis dėlto esminė projekto „provokacija“ slypi tame, kad jis reprezentuoja netradicinę performanso sampratą, nes daugelis performansų yra tęstiniai, pristatomi tik videomedijoje ar kompiuteriu, kai pats menininkas atlieka tik kompiuterio valdymo funkcijas.

Reikėtų tarti keletą žodžių apie performansų tęstinumą laike ir peraugimą į kitas medijas. Antai Dainiaus Liškevičiaus „performansą“, arba improvizuotą akciją, vykusios menininko namuose, iršą, galime matyti tik ekrane. Kita vertus, nuo 2008 m. gruodžio 22 d. JMVMC lankytojai galėjo išvysti visų performansų videodokumentacijas, o nuo 2009 m. sausio 15 d. – ir kai kurių performansų artefaktines ir videointerpretacijas, replikas, perdirtinius, kitaip sakant – tęsinius. Pavyzdžiui, publikos nesuprastas minėtas K. Šapokos performansas „Žmogus iš niekur“ iš tiesų buvo užbaigtas tik videomedijoje arba vėliau ekspozicijoje erdvėje atsiradusiame videoperdirbinyje. Jame menininkas taip permontavo skaitymo iršą, kad jį matome atvirksčiai, bet kartu girdime jau suprantamą mūsų ausiai Jono Meko knygos ištrauką. Tokiu būdu keliamas klausimas apie avangardinį meną, jo funkcijas ir suvokimą. Juk dažniausiai jo įdomumas slypi provokacijoje, naujume, nesuprantamose prasmėse, bet vėliau neišvengiamai jis vis tiek „prisijaukinamas“, tampa brangiai perkama ir parduodama klasika ir dėl to jo žavesys dingsta arba tampa lėkšta. Kita vertus, iki galo neaišku, ar ir tada visos jo prasmės būna atskleistos.

Jono Zagorsko kūrinių videodokumentacijoje galime žiūrėti ir kaip videoperformansą, o dar vėliau atsirandantiame videoperdirbinyje jau regime menininką iš tiesų „skriejantį“ montažo būdu atsiradusio žvaigždėto dangaus fone.

Laiko tęstinumo, tik atbuline eiga, idėją prasmingai papildė ir minėtas archyvinis projektas „Performa.doc“, kuris dar ir diskutuoja su Lietuvos performanso istorija, retroaktyviai įsiterpia į ją ir aktualizuoja iš naujo.

Projektas baigiamas 2009 m. vasario 6 d. improvizuota Evaldo Janso akcija, kurioje menininkas provokuos diskusijai apie vidurinėsios ir jaunesnėsios menininkų kartų pasaulėžiūros skirtumus ir panašumus, šiuolaikinio meno situaciją etc. Projekto uždarymą vainikuos žinomo šiuolaikinės literatūros atstovo, menininko Rolando Rastausko audiovizualinio skaitymo akcija „Deguonis“.

Taigi projektas „Nuo idėjos iki reprodukcijos“ savitai išskaido performanso sampratą ir sukuria savitą interpretacinę erdvę. Šiuo požiūriu jis prasmingai papildė ir praplečia bendrą pagrindinių šiuolaikinį meną reprezentuojančių institucijų kiek ignoruojamą performanso meno įvaizdį.

Informacija

X tarptautinis medalių simpoziumas Slovakijoje 2009 m. rugsėjo–spalio mėn.

Norintys dalyvauti simpoziume **iki 2009 m. kovo 31 d.** (gavimo data) el. paštu ar faksu turi atsiųsti dalyvio anketą ir nurodyti pasirinktą kūrinio temą (ji privaloma dvipusiam medaliui). Bus atrinkti 5 simpoziumo dalyviai. Atranką vykdys Kremnicos monetų ir medalių muziejus. Kvietimai atrinktiems menininkams bus atsiųsti **iki 2009 m. gegužės 31 d.** Jie turės į simpoziumą atsivežti reikiamus įrankius, įrangą, laikytis nurodytų gipsinių modelių sukūrimo terminų (rekomenduojama į simpoziumą atsivežti eskizus).

Simpoziume reikės sukurti vieną kaltinį dvipusį medalį (gipso kopija turi būti apvali ir tiksliai 180 mm skersmens) ir 5 vienpusius lietus medalius ar plaketes (iki 180 mm skersmens dydžio). Preliminarios medalių temos: 1) kas yra medalis?, 2) erdvė ir žmogus; vienpusių medalių tema – laisva. Dalyviams bus mokamas autorinis atlyginimas, jie gaus po 1 visų sukurtų medalių gipsinį modelį, po 1 vienpusio medalio liejinio pavyzdį, 5 savo kaltinio medalio pavyzdžius, visų simpoziumo dalyvių kaltinių medalių rinkinį.

Kelionės, draudimo išlaidas apmoka patys dalyviai. Organizatoriai užtikrina menininkų apgyvendinimą, suteikia darbo vietą ir reikiamas medžiagas. Medalių originalai tampa organizatorių (muziejaus) nuosavybe, eksponuojami be atlygio autoriui.

Šalųgų ir anketos anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Dėl poilsiaavimo LDS kūrybos namuose „Dailininkų namai“

Lietuvos dailininkų sąjungos nariai, norintys 2009 m. vasarą poilsiauti „Dailininkų namuose“, **iki 2009 m. kovo 15 d.** turi kreiptis į kūrybos namų registratūrą.

Už poilsiavimą LDS nariams nustatyta kambario kaina vienai parai: sausio–gegužės ir rugsėjo–gruodžio mėn. – 20 Lt; birželio–rugpjūčio mėn. – 40 Lt.

Informacijos teirautis „Dailininkų namų“ registratūroje tel. (8 460) 53 887

Kultūros vadybininkų paraiškos stažuotėms Šiaurės šalyse

Šiaurės Ministrų Tarybos biuras primena, kad **iki 2009 m. spalio 15 d.** kultūros ir meno vadybininkai gali teikti paraiškas programai „Closer Culture Neighbours“, kuri remia stažuotes Šiaurės šalyse. Programos tikslas – suteikti galimybę Lietuvos kultūros vadybininkams stažuotis kultūros organizacijose Šiaurės šalyse, sudaryti sąlygas naujų kultūrinių projektų įgyvendinimui, skatinti Baltijos ir Šiaurės šalių kultūros institucijų bendradarbiavimą. Šiaurės šalimis čia vadinamos Danija, Islandija, Norvegija, Suomija, Švedija ir autonomijos statusą turinčios Grenlandija bei Farerų ir Alando salos. Šią programą administruoja Šiaurės Ministrų Tarybos biuras Lietuvoje.

Programa finansuoja ne daugiau kaip 90% tiesiogiai su stažuote susijusių išlaidų. Bent 10% tiesioginių stažuotės išlaidų apmoka pats pareiškėjas. Programa neskiria lėšų honorarams ir atlyginimams.

Programos aprašymas ir paraiškos forma – tinklalapyje www.norden.lt.

Informacijos teirautis Šiaurės Ministrų Tarybos biuro Lietuvoje patarėjos Linos Janušauskienės, Didžioji g. 5, Vilnius, tel. (8 5) 212 2211, el. paštas: lina@norden.lt, www.norden.lt

Kauno miesto savivaldybės administracijos protokolinių dovanų sukūrimo ir pagaminimo paslaugų pirkimas

Viešasis pirkimas vykdomas **iki 2009 m. vasario 18 d.** Atsižvelgiant į visas pirkimo objekto dalis ir pirkimo sutarčių pratęsimo galimybes, nurodomi perkamų prekių kiekiai, paslaugų ar darbų apimtys. Priva-

loma pateikti reikalaujamą informaciją be nuorodos į pirkimo dokumentus. Apytiksliai planuojama pirkti: tauro skulptūrėlių (200 mm ilgio) – 15 vnt., tauro skulptūrėlių (80 mm ilgio) – 300 vnt., autorinio tiražo grafikos darbų (įvairių matmenų) – 225 vnt., aplankų su miesto herbu (įvairių matmenų) – 60 vnt., mero taurių (aukštis 400 mm) – 6 vnt., mero taurių (aukštis 200 mm) – 6 vnt., Kauno miesto garbės piliečio ženkliukų – 15 vnt., vitražų (dviejų matmenų) – 150 vnt., Kauno miesto medalių – 300 vnt., suvenyrinių peiliukų vokams atplėšti – 120 vnt.

Issamių viešojo pirkimo sąlygų teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės,

Kauno miesto savivaldybės atstovės Estos Vaitiekūnienės tel. (8 37) 22 31 06, el. paštas: esta.vaitiekunie@kaunas.lt

Tarptautinis grafikos konkursas ir paroda Japonijoje 2009 m. rugsėjo 12–gruodžio 22 d.

Konkursui teikiami kūriniai, atlikti giliaspaudės grafikos technika (*intaglio*).

Vienas autorius gali teikti ne daugiau kaip 3 kūrinius (triptikas vertinamas kaip 3 atskiri kūriniai), sukurtus po 2007 m. liepos 1 d., nerėmintus ir nepasportuotus. Dydis – 100x100x30 cm.

Dalyvio mokesčio nėra (siuntimo ir draudimo išlaidas apmoka autoriai). Anketą siųsti **2009 m. sausio 7–kovo 15 d.**, kūrinius – **2009 m. liepos 1–27 d.** Yra specialūs reikalavimai anketų formoms. Būtina pridėti A4 formato kūrinių fotokopijas.

Autoriai, kurie pageidauja, kad kūriniai būtų grąžinti po parodos, turi pridėti tarptautinę pašto perlaidą. Kūrinių atrankos rezultatai bus paskelbti **2009 m. rugpjūčio 12 d.**

Šalųgų ir anketos anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

XIX tarptautinė plakato trienalė Toyamos (Japonija) šiuolaikinio meno muziejuje 2009 m. liepos 18–rugsėjo 27 d.

Trienalėje bus eksponuojami plakatai, atspausiti po 2006 m. balandžio mėn.

Mažiausias dydis – 36,4x51,5 cm, didžiausias – 180x120 cm. Plakatai trienalėi skirstomi į atspausčių, publikuotų ir nepublikuotų, skirtų dailininko savi-reklamai kategorijas (apibrėžtos temos nėra, plakate privalomas įrašas „IPT2009“). Kiekvienai kategorijai galima pateikti ne daugiau kaip tris kūrinius (3 plakatų ciklas traktuojamas kaip vienas kūrinys).

Bus vykdoma dalyvių atranka. Dalyvio mokesčio nėra. Norintys dalyvauti trienalėje medžiagą turi pateikti **iki 2009 m. kovo 20 d.** (gavimo data). Plakatai nerėminami, tačiau turi būti saugiai supakuoti. Prie kiekvieno plakato blogosios pusės reikia pritvirtinti didžiosiomis raidėmis užpildytas etiketes. Dalyvio anketoje pateikta informacija bus naudojama trienalės kataloge.

Šalųgų ir anketos anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Europos Komisijos Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinio direktorato konkursas komiksui (piešiniui) tema „Europos Sąjunga ir pilietiškumas“ sukurti

Komiksas (piešinys) – puslapio apimties, kompozicijoje tekstas nenaudojamas.

Darbus reikia išsiųsti (arba pristatyti tiesiogiai) **iki 2009 m. vasario 27 d.**

2009 m. balandžio 3 d. – nacionalinės apdovanojimų ceremonijos. **2009 m. gegužės 9–11 d.** viešagė Briuselyje (gegužės 9-oji – Europos diena).

Konkurso taisyklės ir registracijos anketa tinklalapyje www.eurocartoon.eu

Keramikos rezidencija JAV 2010 m.

Rezidencijoje gali dalyvauti menininkai, kuriantys ir funkcionalią, ir „skulptūrinę“ keramiką, turintys akademinį keramiko išsilavinimą, nedirbantys pedagogi-

LDS parodų salė. Vokiečių g. 4/2

Vasario 19–27 d.

LDS auksinių ženkliukų 2008 m. laureatų Vy-ganto Paukštės, Kęstučio Grigaliūno, Egidijaus Rudinsko kūrybos paroda

Kaunas

„Meno parkas“. Rotušės a. 27

Vasario 5–27 d.

Juozo Ruzgo paroda „Grožio beieškant“
Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės paroda „Meilė, gelės ir medus“

Klaipėda

Klaipėdos galerija. Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4

Iki vasario 12 d.

Maksimo Djackovo fotografijų paroda „Nuostabioji Šveicarija“

Nuo vasario 13 d.

Sofijos Kanaverskytės paroda „Šviesos melodija“

Panevėžys

Galerija XX. Laisvės a. 7

Iki vasario 11 d.

Boleslovo Tuskėno tapybos paroda
Vasario 13–kovo 4 d.

Tapybos, keramikos, skulptūros paroda „Flirtas“. Kuratorė Diana Rudokienė

nio darbo. Kandidatai į rezidentus turi būti pasižymėję kaip aktyvūs parodų dalyviai, apdovanojimų, stipendijų laimėtojai bent penkerius pastaruosius metus.

Numatyti keturi 2 mėn. trukmės rezidencijos laikotarpiai (dalyviai gali juos laisvai pasirinkti). Kiekvienam rezidentui skiriama 5 tūks. JAV dolerių stipendija, suteikiama studija (degimo ir glazūravimo galimybės), rezidencijos pabaigoje rengiamos atviros dirbtuvės (rezidentas gauna 300 JAV dolerių honorarą).

Norintys dalyvauti atrankoje į rezidenciją turi pateikti: dalyvio anketą, 20 kūrinių nuotraukas, įrašytas į CD (sąlygose nurodomi privalomi techniniai teikiamų nuotraukų reikalavimai), biografiją, kūrybos nuostatas (moto). Medžiagą pateikti **iki 2009 m. balandžio 24 d.** (gavimo data). Atrankos rezultatai bus paskelbti **2009 m. gegužės mėn.** Rezidencijos tinklalapis internete: http://www.societyofbookbinders.com

Informacijos teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Tarptautinė miniatiūrų paroda Kanadoje 2009 m. birželio 14–rugsėjo 6 d.

Miniatiūrų parodai teikiamų dvimačių kūrinių dydis – iki 75 cm², rėmelio perimetras (kraštinių ilgių suma) – iki 100 cm. Trimačių kūrinių dydis – iki 7,5x7,5x10 cm arba iki 560 cm³ (skaičiuojant stovą, tvirtinimus ir t.t.). Kiekvienas kūrinys turi būti pasirašytas, įrėmintas ir paruoštas eksponuoti, pažymėta žiūrėjimo kryptis, nurodyta kaina Kanados doleriais. Dalyvio mokestis – 20 Kanados dolerių (už 1 kūrini), už antrą kūrini – po 15 Kanados dolerių. Parodos darbai bus parduodami. Norintys dalyvauti užpildo dalyvio anketą, prideda kūrybą apibūdinančią medžiagą (iki 5 psl.). Medžiagą siųsti **iki 2009 m. kovo 30 d.** (pašto spaudu data).

Neparduoti darbai grąžinami autoriams per 60 d. po parodos (darbų grąžinimo mokestis įskaičiuotas į dalyvio mokestį).

Šalųgų ir teksto anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Tarptautinis ekslibrisų konkursas Italijoje 2009 m.

Konkurso tema – „Užburtasis miškas“. Iki šiol nepublikuotų ekslibrisų tema – „Dievas Tamuzas, mitas apie metų laikus“, publikuotų – „Šventai ir pasaulietiška“.

Jie dedikuojami *Solstizio d’Estate* (konkurso rengėjams). Konkursui galima teikti ne daugiau kaip 3 nepublikuotus ekslibrisus, kiekvieno – po 3 atspaudus (kitoje pusėje – tradiciniai privalomi įrašai). Pridėti trumpą CV, adresą ir el. pašto adresą.

Kūrinio dydis – iki 14x10 cm, popieriaus – iki 18x24 cm. Teikiamų publikuotų ekslibrisų skaičius, technikos neribojamos, išskyrus piešinius ir fotokopijas. Siųsti po 1 kiekvieno ekslibriso atspaudą (kitoje pusėje – tradiciniai privalomi įrašai). Pridėti trumpą CV, adresą ir el. pašto adresą. Galima siųsti ekslibrisus abiem siūlomomis temomis. Medžiagą siųsti **iki 2009 m. kovo 30 d.** (gavimo data).

Ekslibrisai autoriams negrąžinami, katalogas (arba CD) bus siunčiamas dalyviams jų lėšomis (prieš tai atsiantus prašymą jį gauti).

Šalųgų anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Kasmetinė popieriaus meno paroda Sofijoje (Bulgarija) 2009 m. birželio 5–liepos 5 d.

Parodai galima teikti nedidelio formato dvimačius ir trimačius kūrinius. Kūrinių technikos, medžiagos, stilius neribojami. Norintys dalyvauti turi tik el. paštu išsiųsti ne daugiau kaip 3 skaitmeninius kūrinių atvaizdus, CV, asmeninę nuotrauką, dalyvio anketą, sumokėto dalyvio mokesčio kvito kopiją (visi techniniai siuntimo reikalavimai nurodomi sąlygose). Medžiagą atrankai pateikti **iki 2009 m. kovo 27 d.** (gavimo data). Atrankos rezultatai bus skelbiami parodos interneto svetainėje ir siunčiami el. paštu **2009 m. balandžio 20 d.** Atrinkti parodai autoriai kūrinius privalo atsiųsti **iki 2009 m. gegužės 15 d.** (gavimo data). Parodos dalyviams 2009 m. pabaigoje bus atsiųstas parodos katalogas. Kūrinius grąžins organizatoriai (dvimačių kūrinių grąžinimo mokestis įskaičiuotas į parodos dalyvio mokestį, trimačiams siunčiant būtina pridėti pašto kuponus).

Dalyvio mokestis – 40 eurų.

Issamių sąlygų anglų k. teirautis LDS referentės Eglės Bertašienės

Sveikiname

LDS auksiniais ženkliukais už 2008 m. kūrybą apdovanojami Vygantas Paukštė, Kęstutis Grigaliūnas, Egidijus Rudinskas. Apdovanojimai laureatams įteikiami vasario 19 d. 16 val. Lietuvos dailininkų sąjungoje.

Jubiliejai

2009 m. vasaris

02 01	<i>Bronislavai Jacevičiūtei-Jėčiūtei</i>	90
02 05	<i>Jūratei Petruškevičienei</i>	60
02 12	<i>Viktorui Šocikui</i>	50
02 13	<i>Ramintai Ivoškienei</i>	50
02 13	<i>Laimai Oržekauskienei</i>	50
02 14	<i>Valei Vaitkuvienei</i>	60
02 16	<i>Sigitai Talandytei</i>	60
02 21	<i>Ričardui Bartkevičiui</i>	50
02 28	<i>Stanislavai Černevičienei</i>	70

I RENA LIPIENĖ

In memoriam skulptorei Konstancijai Stoškienei

Edama 86-uosius metus 2009 m. sausio 11 d. Emirė Lietuvos dailininkų sąjungos narė, talentinga skulptorė Konstancija Stoškienė.

Dailininkė gimė 1923 m. kovo 19 d. Vilkaviškio rajone, Gudelių kaime. 1949 m. baigė Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto Skulptūros fakultetą, vadovaujama prof. Juozo Mikėno sukūrė diplominį darbą – skulptūrinę kompoziciją „Moteris, maudanti vaiką“. Netrukus ėmė dėstyti institute, Skulptūros katedroje, kur dirbo iki 1951 m.

Nuo 1950 m. skulptorė aktyviai dalyvavo parodose Lietuvoje ir užsienyje. 1973 m. skulptorės 50-mečio jubiliejaus proga Lietuvos dailės muziejus išleido knygą „Konstancija Stoškienė“, buvo surengta dailininkės kūrybos paroda Dailės parodų rūmuose.

Sunku išvardyti visus plačiai pasklidusius K. Stoškienės kūrinius. Bene labiausiai į Lietuvos miestų architektūrinį peizažą yra įaugę dailininkės bareljefas „Aviamodelistai“, sukurtas Vilniaus oro uostui, skulptūrinė marmuro kompozicija „Moteris, maudanti vaiką“ Palangos miesto parke. Skulptorės kūryba pasižymi aukštu profesionalumu, giliais prasminiais lkdais.

Talentinga dailininkė didžiąją savo gyvenimo dalį skyrė šeimai. Su neišsenkama energija ir pasišventimu tvarkė savo vyro dailininko Algimanto Stoškaus kūrybinį palikimą, rūpinosi jo sklaida, prienamumu visuomenei.

Jautri, pastabi menininkė paliko apie 600 poezijos kūrinių. Profesorės Onos Voverienės pastangomis 2007 m. dienos šviesa išvydo K. Stoškienės poezijos rinkinys „Gėlės žydi tik kartą...“, kuriame jautriai prabylama apie moterį, motinystę, išgyventus jausmus. Knygą prasmingai iliustruoja K. Stoškienės sukurtų moterų skulptūrų fotografijos.

Konstancijos saulė nusileido, bet mūsų širdyse liks jos atminimas, pažymėtas nuveiktais darbais, gilia ir savita kūryba.

Kūryba tarsi kvėpavimas

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje Lsausio 23 d. atidaryta jubiliejinė dailininkės Gražinos Marijos Masytės Baskienės kūrybos darbų paroda (veiks iki vasario 28 d.).

G. M. Masytė Baskienė – scenografė, nuo 1967-ųjų Lietuvos dailininkų sąjungos narė. Dailininkė dirbo Lietuvos valstybinėje televizijoje, kūrė scenografiją ir kostiumus daugeliui televizijos spektaklių, muzikinių laidų, filmų. Menininkės sukurtą scenografiją ne kartą galėjome išvysti Kauno ir Klaipėdos dramos teatrų spektakliuose. Nuo 2000 m. Vilniaus akvarelininkų grupės narė, kaset dalyvauja parodose.

Jubiliejinėje parodoje autorė pristato akvarelės darbus. Ekspozicijoje – tiek nauji darbai, tiek ankstyvieji, saugantys autentiškus dailininkės išgyvenimus. „Dirbant šlapios akvarelės technika, kitaip ir būti negali – tapyti reikia greit, nieko nebepataisysi“, – pabrėžia Aldona Dapkutė. Dailės kritikė G. M. Masytės Baskienės darbuose vertina natūralumą ir subtilių jautrumą: „Dailininkė dirba tik iš natūros, paveikta impulsų, einančių iš pačios gamtos. Kūrybos procesas tampa natūraliausiu kvėpavimu: tarsi įkvėpimas ir iškvėpimas.“

LDS informacija

Leidžia Lietuvos dailininkų sąjunga
Išaina pirmąjį mėnesio penktadienį
Redaktorė Kristina Stančienė
Tel. 8 620 63 896
El. paštas: stanciene@gmail.com; info@ldsajunga.lt